

з її реалізації, не має ні найменшого відношення до процесу заподіяння. Тим більше, не може виступати як фактор, що заподіює, мета законодавця, закладена ним при конструюванні тієї чи іншої статті Кримінального кодексу. Видається, сама постановка питання про характер такої мети, що заподіює, виглядає дивною. І проте, саме так ставиться питання в статті М. Романова і М. Корчана" [5, с. 65].

На нашу думку, автори аналізованої статті М. Романов і М. Корчан не вважають мету законодавця, закладену при конструюванні норми права, фактором, який заподіює. Питання ставиться ними інакше. Якщо особа, поведінка якої піддається кримінально-правовому аналізу на предмет її властивостей, що заподіюють, допустила таке порушення правила безпеки, яке спеціально розраховано на запобігання пригоди, що настала в дійсності, то діяння цієї особи визнається таким, що заподіяло наслідок. Мета правової (технічної) норми безпеки – усунення певної категорії шкідливих явищ, і ця мета зумовлена об'єктивними особливостями конкретних ситуацій, що складаються в процесі протиправного використання джерел підвищеної небезпеки. Автори статті фактором, що заподіює, вважають діяння конкретної особи, а не мету законодавця. Тому критику їхньої позиції з боку Н.М. Ярмиш варто визнати не обгрунтованою.

Література

1. Мачковский Л., Печерский В. Установление причинной связи по делам о дорожно-транспортных происшествиях // Социалистическая законность.– 1978.– № 2.– С. 61-63.
2. Романов Н.С. Установление причинной связи по делам о дорожно-транспортных происшествиях // Советское государство и право.– 1984.– № 5.– С. 100-103.
3. Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве.– М.: Госюриздат, 1963.– 382 с.
4. Романов М., Корчан М. Причинний зв'язок при порушенні технічних норм та його дослідження у кримінальному процесі // Право України.– 2000.– № 1.– С. 100-102.
5. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ).– Харьков: Право, 2003.– 512 с.

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ З ТОЧКИ ЗОРУ ЙОГО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Діяння є конститутивною ознакою об'єктивної сторони будь-якого злочину. На практиці найчастіше спостерігаються ситуації, коли суспільно небезпечне діяння суб'єкта виявляється у вигляді фізичного впливу на інших людей чи на різні предмети зовнішнього світу. У деяких випадках суспільно небезпечне діяння має інформаційний характер і здійснюється шляхом написання чи проголошення слів, або здійснення якихось конкретних жестів.

Під час вчинення необережних злочинів, особливо у сфері безпеки руху або експлуатації транспорту, дуже часто інформаційні дії водіїв чи пішоходів виступають як носії небезпеки, що примушує інших учасників руху до певних змін своєї поведінки, у результаті чого спричиняються шкідливі наслідки.

У теорії кримінального права стосовно необережних злочинів науковці використовують синонім суспільно небезпечного (чи злочинного) діяння, що є ознакою об'єктивної сторони злочину, термінологічний зворот "порушення правил (норм) безпеки". Тут виникає цілком закономірне питання: яка із форм суспільно небезпечного діяння найбільшою мірою відображає зміст "порушення правил безпеки"? Іншими словами, чи можна звести "порушення правил безпеки" до дії або бездіяльності, чи ця форма суспільно небезпечного діяння якісно відмінна від них?

У самому загальному розумінні під "порушенням" варто розуміти невиконання, відхилення від виконання чи неналежне виконання вимог безпеки, передбачених певними правилами, нормами, або здійснення в процесі діяльності у сфері джерел підвищеної небезпеки дій, прямо заборонених правилами.

Більшість криміналістів вважають, що, будучи різновидом суспільно небезпечного і протиправного діяння, порушення правил може бути здійснене у двох формах: дії або бездіяльності. Форми конкретного порушення (дії чи бездіяльності) знаходяться в прямій залежності від змісту відповідної технічної вимоги безпеки. Ми згодні з російським

дослідником транспортних злочинів О.І. Коробєєвим, який пише, що "дії винних осіб настільки різноманітні, наскільки численні вимоги, що містяться в нормативних актах, котрі регламентують питання безпеки руху та експлуатації транспорту" [1, с. 38]. Це саме стосується і вимог, закріплених у нормативних актах, що регулюють безпеку виробництва.

А.А. Тер-Акопов бачив сутність порушення правил у невиконанні нормативного розпорядження незалежно від того, що воно вимагає: вчинити позитивну дію чи утриматися від негативної бездіяльності. Ставлення до розпорядження – головне, що характеризує порушення правил. Якщо акт поведінки може виражатися в дії і бездіяльності, тоді він не може цілком зводитися ні до того, ні до іншого, а утворює самостійну форму, що включає ознаки і того, і іншого [2, с. 6].

У теорії кримінального права зустрічаються й інші позиції, що відрізняються від думки А.А. Тер-Акопова про самостійну правову природу порушення спеціальних правил поведінки. Так, В.І. Борисов і С.В. Гізімчук, погоджуючись з А.А. Тер-Акоповим щодо певної специфічності порушення правил безпеки, зауважують, що злочинна поведінка особи найчастіше складається із взаємозамінних у часі дії і бездіяльності – форм діяння. Подібна взаємозамінність дії і бездіяльності спостерігається також при порушенні спеціальних правил, що наближає саме порушення спеціальних правил більше до діяння, родового поняття, чим до його окремих форм [3, с. 64].

На думку О.І. Чучаєва, злочини, що посягають на безпеку транспорту, здебільшого вчиняються шляхом бездіяльності, тому що у всіх вивчених ним випадках суди визнавали наявність причинного зв'язку між злочинною бездіяльністю і наслідками, що настали [4, с. 20]. Відповідно до результатів нашого дослідження, практичні працівники визнають причинний зв'язок між порушенням норм безпеки та наслідками взагалі не переймаючись питанням про різновид суспільно небезпечного діяння при порушенні спеціальних правил.

Обґрунтованими є міркування А.А. Тер-Акопова про те, що предмет відносин – це головне, що відрізняє порушення правил як форму поведінки від дії і бездіяльності. Якщо останні відображають ставлення суб'єкта до матеріальних об'єктів і змін, то при порушенні правил на першому місці є ставлення до існуючих нормативів поведінки, ставлення до матеріальних змін опосередковується через ставлення до правових вимог [2, с. 8].

Отже, порушення правил безпеки, будучи відносно новою формою (різновидом) суспільно небезпечного діяння, вимагає окремого дослідження його правової природи і місця серед ознак об'єктивної сторони

складу злочину, оскільки на сьогодні у науці кримінального права існує дискусія щодо означених питань.

Література

1. Коробєєв А.И. Транспортные правонарушения: квалификация и ответственность.– М.: Юрид. лит., 1990.– 128 с.
2. Тер-Акопов А.А. Ответственность за нарушение специальных правил поведения.– М.: Юрид. лит., 1995.– 176 с.
3. Борисов В.И., Гизимчук С.В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения.– Харьков: Консум, 2001.– 160 с.
4. Чучаев А. Причинная связь в транспортных преступлениях // Советская юстиция.– 1985.– № 24.– С. 19-20.

УДК 343.346

Багіров С.Р.,
к.ю.н., доцент,
Артемюк Г.В.,
магістрант,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОКАРАННЯ ЗА НЕОБЕРЕЖНІСТЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ: ПОТРІБНА ЗМІНА КОНЦЕПТУ

Основні поняття та інститути чинного кримінального законодавства і теорії кримінального права (форми вини, причинний зв'язок, осудність, покарання тощо) були вироблені наприкінці XVIII – початку XIX ст.ст. і відображали той стан суспільства і розвитку науки і техніки, що був у період до початку науково-технічного прогресу. Сучасна наука кримінального права критично переглядає ці інститути.

Бурхливий розвиток техніки істотно вплинув на наше життя. В другій половині XX – початку XXI ст.ст. умови життя людини в суспільстві зазнали суттєвих змін. Діяльність людини, її праця, побут і дозвілля значною мірою стали визначатися станом техніки, симбіозом людини з машиною.

Під час вирішення проблеми відповідальності все більшого значення набуває питання про те, що саме можна вимагати від конкретної особи. Справа в тому, що людина іноді перебуває на роботі, яка виходить за межі її індивідуальних психофізичних можливостей. Часом люди пра-